

BOLANING PSIXIK TARAQQIYOTIDA YUZAGA KELUVCHI QARAMA QARSHILIKLAR

Nosirova Madina Akbarovna

Marg'ilon pedagogika kolleji

maktabgacha ta'lim fan kafedrasi o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

"Bo'laning psixik taraqqiyotida yuzaga keluvchi qarama-qarshiliklar" mavzusidagi maqola, inson psixikasi va uning taraqqiyotining joriy holatida yo'l ochishiga qarama-qarshiliklar va ularga duch kelgan yechimlar haqida gaplashadi. Bu mavzuda turli tadqiqotlar, falsafiy muhokamalar va psixologiya asosidagi fikrlar to'plangan bo'lishi mumkin. Maqolada psixik taraqqiyotga olib keladigan taraqqiyotning o'qib chiqqan muammolar, sharoitlar va ularning yechimlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Ilmiy psixologiya, o'smirlik yoshidagi, umumiy ma'lumotlar, hamkorlik, tashkilotlar;

KIRISH

Ta'lim psixologiyasi nevrologiya kabi boshqa sohalardan kelib chiqadi va ko'pincha bolalarning o'rganish qobiliyatlari va xususiyatlari haqida ma'lumot olish uchun standartlashtirilgan testlarni o'z ichiga oladi. Ushbu izlanishlar bizga bolalarning ma'lumotni qanday o'rganishi, qayta ishlashlari va ularning ta'lim salohiyati qanday bo'lishi mumkinligi haqida tushunchaga ega bo'lish imkonini beradi. Psixologik ta'limda bolalar logiyasi bo'yicha umumiy ma'lumotlar bilan chegaralanmaydi, balki maktabgacha ta'lim tashkilotining o'ziga xos jismoniy psixologik o'rganishga tayanadi.

Pedagogik jamoaning malakasi va yordami, bolalar o'ziga xos xususiyatlarini qamrab oladi. Har qanday muammoni qisqa vaqt ichida bolaga azob-uqubat va og'riq keltirmasdan oldin hal qilish, ota-onalarga bu haqida to'liq ma'lumot yetkazib berish va hamkorlikda ish olib boorish samaralidir. Ko'pgina bolalar psixologik muammolari faqat vaqtinchalik deb o'ylashadi va qisqa vaqt ichida uni yengdim deb o'ylashadi. Bu esa maktab ta'lim tashkiloti psixologidan qisqartirilgan ammo samarali ish dasturini tuzib chiqishni talab qiladi va ayni chog'da individual tarzda maxsus dastur bo'lishi kerak.

ASOSIY QISM

O'smir o'quvchilarni ta'lim va tarbiya berish ishlarida uchraydigan ayrim qiyinchiliklar bu yoshdagi bolalarning psixik rivojlanishi va hususiyatlarini ba'zan yetarli darajada bilmaslikdan yoki inkor qilishdan kelib chiqadi. Kichik va katta

yoshdagi maktab o'quvchilariga qaraganda o'smirlik yoshidagi bolalarni tarbiyalashda juda ko'p qiyinchiliklar bo'ladi. Chunki, kichik bolaning katta odamga aylanishi jarayoni juda kiyin kechadi. Bu jarayon o'smirlar psixologiyasining odamlar bilan bo'lgan munosabat formalarining jiddiy ravishda o'zgarishi, hamda hayot sharoitining o'zgarishi bilan bog'liqdir. Bu davrda o'smirlarning o'z shaxsiy fikrlari paydo bo'ladi. Ularda o'z qadrdimatlari haqidagi tushuncha kengayadi.

Ilmiy psixologiyaning aniqlashi bo'yicha o'smirlarning psixik taraqqiyotini xarakterlatuvchi kuchlar, ularning faoliyatlari bilan tug'iladigan ehtiyojlar bilan bu ehtiyojlarni qondirish imkoniyatlari o'rtasidagi dialektik qarama-qarshiliklarni yuzaga kelishi va bartaraf qilinishidan iboratdir. Qarama-qarshiliklar ancha yuksak darajadagi psixik taraqqiyotini, ancha murakkab shakldagi faoliyat turlarini va shaxsning qator yangi psixologik hususiyatlarini tarkib toptirish orqali bartaraf qilishdan iboratdir. Shundan keyin psixik taraqqiyotning yuksakroq bosqichiga o'tiladi.

1. Shaxsiy tarbiya va madaniyat: Inson psixik taraqqiyoti bilan bog'liq ravishda, uning shaxsiy tarbiyasi va madaniyatiga katta e'tibor qaratilishi zarur. Bu tarbiya va madaniyat jarayonlarida oila, o'quv markazlari, va jamoatning o'zaro ko'rsatkichi muhimdir.

2. Madaniy munosabatlar va tasavvurlar: Bolalar o'ziga oid dunyo tasavvurlarini shakllantirishda oila, o'quv muassasalari, va jamoatning roli juda katta. Madaniy munosabatlar va tasavvurlar o'zgaruvchidir va uning o'zaro o'zgarishi, bolani psixik tarbiyasi va taraqqiyotida samarali tasir ko'rsatishi mumkin.

3. O'qish va o'rgatish tizimi: Bolalarning o'qish va o'rgatish jarayonlari, ularga berilayotgan ma'lumotlar va bilimlarning formatlari, ularning iste'dodini va rivojlanishini ta'minlashda ahamiyatga ega. Psixik taraqqiyot ularga o'zlarining o'rganish qobiliyatini, iqtisodiy, ijtimoiy, va ma'naviy rivojlanishini ta'minlaydi.

4. Texnologiyalar va ularning ta'siri: Texnologiyalar bolalarning o'zining psixik taraqqiyotida ham ahamiyatga ega. Ular o'quv va o'yin texnologiyalari orqali o'zlarini rivojlantirishi mumkin, lekin bir yandan ham, ularning muhitini ham kontrol qilishi kerak. Internet va elektron qurilmalar psixik salomatlikni ta'minlash, taraqqiyotni rag'batlantirish yoki taraqqiyotni to'xtatishda katta ro'k o'ynaydi.

5. Psixologik yordam va tashqi o'rinlar: Bolalar psixik taraqqiyotida o'zgarishlar va muammo'lar bilan duch kelishi mumkin. Psixologik yordam va tashqi o'rinlar, masalan, ota-onalar, o'qituvchilar, va psixologlar, ularning yaxshi his etishlarini, murojaat qilishlarini, va muammo'larini hal qilishlarini ta'minlashda juda muhimdir.

XULOSA

Bolaning psixik taraqqiyoti, ya'ni ruhiy va ma'naviy rivojlanishi, odamning umumiy yaxshilik va ma'naviy tinchlantirilganligi uchun muhimdir. Bunda, qarama-qarshiliklar o'z ahamiyatini ko'rsatadi. Bu xususiyatlar har bir kishining o'ziga xosdir va ular

o'zlarining shaxsiy va jamiyatdagi hayotni ta'minlash, qondirish va rivojlantirish bo'yicha keng ko'rinishlarda ta'sir qiladi.

Qarama-qarshiliklar ruhiy va ma'naviy tarbiya, jismoniy va psixologik rivojlanish jarayonida ortga qo'yiladigan boshqa omillar bilan bog'liq. Masalan, insonning o'zining o'zini aniqlashida, xohish, maqsadlar va qobiliyatlarini aniqlashida, o'z-o'zini rivojlantirishida, o'z-o'zini qabul qilish va boshqa insonlar bilan aloqada bo'lishida qarama-qarshiliklar muhim rol o'ynaydi. Bolaning psixik taraqqiyoti ustida qarama-qarshiliklarning o'z navbatida ahamiyati katta bo'lib, ular insonning o'zini tushunish, o'zini qabul qilish va o'zini rivojlantirishda muhim o'rin o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nishonova Z., Alimova G. Bolalar psixologiyasi va o'qitish metodikasi. -T., 2007 yil.
2. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(1/2), 92-96.
3. Аслонов И. (2022) «Бобурнома» бадий – психологик тасвир муаммоси объекти сифатида. О'zMU xabarлари. Toshkent – 2022. №1/5.
4. Aslonov Ilhom Nizomovich. (2022) The Problem of Artistic - Psychological Image in Boburnoma. *Eurasian Scientific Herald*. Volume 7| April, 2022. ISSN: 2795-7365.
5. Aslonov Ilhom Nizomovich. (2022) Appearance of Zahiriddin Muhammad Bobur in "Boburnoma"*Central Asian journal of theoretical and applied sciences* Volume: 03 Issue: 06 | Jun 2022 ISSN: 2660-5317.
6. Sattorov V.N (2023). Umumiy pedagogika fani taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari. *ORIENTAL RENAISSANCE: INNOVATIVE, EDUCATIONAL, NATURAL AND SOCIAL SCIENCES*,3, 710-719. (2023)